

Maa- ja metsätalousministeriö

Helsinki, 12.10.2022

Viite: Lausuntopyyntö 16.9.2022. VN/1076/2021

Asia: Lausunto hallituksen esityksestä laiksi kalastuslain muuttamiseksi

Kalatalouden Keskusliitto on tutustunut muutosesitykseen. Pääosin ehdotetut muutokset ovat mielestämme kannatettavia, mutta muutama kohta vaatii lisätarkennuksia.

Luonnonvarakeskukselle (19 a §) annettava tehtävä tuottaa kalakantoja ja kalastusta koskevaa tietoa ja toteuttaa niiden seurantaan liittyviä tehtäviä sekä laatia kolmen vuoden välein raportti Suomen kalakantojen tilasta ja kalastuksesta sekä merialueen että sisävesien osalta on erinomainen asia.

Vapaa-ajankalastuksen saalisilmoitus (62 a §) tiettyjen kalalajien tai -kantojen osalta on ilahduttava ja tarpeellinen lakimuutos. Vapaa-ajankalastajien osuus Suomen kalansaalista (pois lukien silakka ja kilohaili) on monin paikoin suurempi kuin jo aiemmin ilmoitusvelvollisten kaupallisten kalastajien. Vaikka ilmoitusvelvollisuuden ensisijaisena tarkoituksen ainakin tällä hetkellä on kerätä tietoa uhanalaisten vaelluskalojen päätöksentekoa ja ohjausta varten, tarjoaa Omakala-järjestelmä toimiessaan mahdollisuuden saada tietoa myös muista kalalajeista ja kalakannoista. Tervehdimme ilolla mahdollisuutta saada saalisilmoitusten kautta kerättyä tietoa kalatalousalueiden ja osakaskuntien käyttöön. Kalatalousalueiden ensimmäiset käyttö- ja hoitosuunnitelmat ovat valmistuneet tai ovat valmistumassa ja monessa suunnitelmassa on nostettu esille, miten vapaa-ajan kalastuksen puutteelliset saalistiedot vaikeuttavat suunnittelutyötä. Päätöksentekoa varten tarvitaan luotettavaa seurantatietoa, ja kalatalousalueiden on haastavaa kerätä sellaista itse tarpeeksi laajamittaisesti.

Omakala-järjestelmän haasteena on miten vapaa-ajankalastajat ottavat uuden järjestelmän käyttöön. Ainakin tällä hetkellä kiinnostus on ollut hyvin pientä suhteutettuna vapaa-ajankalastajien kokonaislukumäärään. Totuus on, että tällä hetkellä kalastajat eivät tiedä Omakalan olemassaolosta. Omakalan viestintää tulisi tehostaa huomattavasti tämänhetkiseen verrattuna. Järjestelmästä on tällä hetkellä tarjolla ainoastaan suomenkielinen esite, vaikka tarvetta olisi myös ruotsin- ja englanninkielisille esitteille. Lisäksi monelle kalastajalle on tuntunut olevan ylivoimaista Omakalan käyttöönotto aikaa vievine kirjautumisineen. Viestinnässä voisi painottaa tämän koskevan vain ensimmäistä kirjautumista, jonka jälkeen sisään pääsee yhdellä klikkauksella. Järjestelmän tarjoamat ominaisuudet ja mahdollisuudet kalastajalle ovat itse asiassa ihan kiinnostavat, kun niihin vain tutustuu.

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti on tehty rangaistavaksi (118 §), mutta missään lakiehdotuksen kohdassa ei mainita miten tätä tullaan valvomaan. Onko tarkoitus, että kalastuksenvalvojat valvoisivat ilmoitusten tekoa vai pelkästään viranomaiset? Syntyy vaikutelma, että kyseessä on kalastajille suunnatusta pelotteesta, jolla ei käytännössä ole merkitystä.

Sisävesien kaupallisen kalastuksen saalistietojen ilmoittamisen (90 §) siirtyminen Luonnonvarakeskukselta ELY-keskukselle on kannatettava muutos. Merialueen saaliit ilmoitetaan jo

nyt ELY-keskukselle ja on järkevää, että kaikki kaupallisen kalastuksen saaliit ilmoitetaan samaan osoitteeseen.

Sisävesien kaupallisen kalastuksen saaliiden ilmoitusvelvollisuus ja sen sanktiointi (118 §) toivottavasti saa kalastajat ilmoittamaan saaliinsa nykyistä paremmin. Toinen vaihtoehto voisi olla saaliiden ilmoittaminen kuukausittain.

Kalavarojen käytön ja hoidon tietovarannon rekisteriä (92 §) koskevassa toisessa momentissa on epäselvyyttä/virhe kalatalousalueille määritetyissä tehtävissä. Nykyisessä laissa (28 §) vain toiminnanjohtajalla on mahdollisuus omistajakorvaus- ja kalatalousaluerekisterien ylläpitoon, ei kalatalousalueella, kuten uudessa esityksessä kirjoitetaan. Toisaalta jos puhutaan kalatalousalueelle kalastuslaissa määrätyistä tehtävistä (24 §), niin niitä on jo paljon enemmän kuin nuo kaksi edellä mainittua.

Esityksen tavoitteena ”on myös määrittää kalastukseen ja kalakantojen hoitoon liittyvien tehtävien hoitamisessa tarvittavien tietovarantojen osalta eri viranomaisten tehtävät. Tehtävät ja vastuut selkeytyvät ja tietojen hyötykäyttö paranee, kun säännökset tulevat täsmällisimmiksi”. Esityksessä ilmeisesti kalatalousaluekin on luokiteltu viranomaiseksi (s. 7). Kalatalousalue ei ole viranomainen, vaan on julkisoikeudellinen yhteisö, jolle on lailla annettu tiettyjä tehtäviä.

Esityksen 94§n kohdassa 3 säädettäisiin omistajakorvausrekisteristä, jonka yhteisrekisterinpitäjinä toimivat ELY-keskukset ja kalatalousalueet. Rekisteriin merkitään 84 §:ssä tarkoitettut tiedot, vesialueen omistajan yhteystiedot tai yhteyshenkilöiden yhteystiedot.

Nyt kalastuslain 28§:n mukaan vain toiminnanjohtajalla on oikeus maksutta saada teknisen käyttöyhteyden kautta tietoja Maanmittauslaitokselta, jos näiden tietojen saaminen on tarpeen kalastuksenvalvonnan järjestämistä tai viehekalastuksesta kertyneiden varojen jakamista varten. Omistajakorvausrekisteristä olisi mahdollisesti tarpeellista mainita tässäkin kohta.

Kalastusrikkomuksiin (118 §) lisätty istutusten ilmoitusvelvollisuuden laiminlyömisestä rangaistavuus on tarpeellinen uudistus, mutta herää kysymys, miten tätä valvotaan? Esityksessä mainittu selvennys siitä kenen vastuulla ilmoituksen tekeminen olisi, eli käytännössä istutuksen tilaajalla ja sen laskun maksajalla, on erinomainen tarkennus. Tämä on ollut aiemmin epäselvää ja on aiheuttanut sekaannusta siitä, kuka ilmoituksen tekee.

Valtuutetuilla kalastuksenvalvojilla (99 §) ei ole tähän mennessä ollut toimivaltaa valvoa kaupallista kalastusta koskevaa EU lainsäädäntöä. Näin on vastaisuudessakin, mutta uusi esitys antaa valvojille mahdollisuuden valvoa vapaa-ajankalastusta koskevia säännöksiä. Uudistus ilman muuta selkeyttää lakia, mutta samassa yhteydessä tulisi ratkaista se, millä toimeksiantolla, rahoituksella ja kalustolla kalastuksenvalvojat valvontaa tekevät.

Tapio Gustafsson
tiedottaja